עובר בבל תוסיף ע"ש : ה. **אבל דגים כו'**. כתב העט"ז[2] וז"ל ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בא"ח סימן קע"ג עכ"ל ובאמת נמשך אחר הב"י שכתב כן אבל הוא טעות כי לא נזכר שם אלא דדגים עם בשר אסור משום סכנה אבל בחלב לא שמענו ולא ראינו וכל יומא ויומא נהגינן הכי לבשל דגים בחלב ולאכול גם בד"מ השיג על הב"י בזה וכן בספר באר שבע דף ק' ושאר אחרונים השיגו עליו בזה וגם בש"ס פרק כ"ל (דף ע"ו ע"ב) משמע בהדיא דלית ביה אפילו משום סכנה ע"ש והוא פשוט : ו. **ונהגו לעשות חלב משקדים כו' הואיל כו'**. כלומר ול"ד לדם דגים ס"ס ס"ו שמותר לגמרי ואפ"ה אם כנסו בכלי אסור מפני מראית עין אא"כ יש בו קשקשים שניכר שהוא דם דגים דהתם דם גופיה אסור מדאורייתא הילכך הרואה יאמר דאכיל דם בהמה שאסור מדאורייתא אבל בשר עוף בחלב ממש הוא מדרבנן וליכא למיחש למראית העין ולכן בשר בהמה בחלב שהוא אסור מדאורייתא יש להניח אצלו שקדים כדי שלא יחשוב הרואה שהוא חלב ממש וכ"כ בת"ח שם סוף כלל ס"ב ולפ"ז צ"ל דמיירי בבישול דאי לאו הכי אפילו בשר בהמה ליכא איסורא דאורייתא וא"צ להניח שקדים וכן מוכח בת"ח שם להדיא ע"ש ובסימני ת"ח אבל מהרש"ל פכ"ה סי' נ"ב למד מהך דדם דגים דבפורים וכיוצא בו שרגילים לאכול תרנגולת בחלב שקדים שאסור אם לא שיניח שקדים אצלו בתוכן או בצידן להיכירא ובפרט גבי בשר עוף דאיכא למיחש טפי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפי' מדרבנן כר"י הגלילי עכ"ל וכן הסכימו האחרונים וכן נלפע"ד (שוב בא לידי ס' באר שבע ומצאתי שפסק נמי הכי) דהא אפילו במידי דרבנן חיישינן למראית העין בכמה דוכתי ומהם בש"ס פרק במה בהמה (דף נ"ד) ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא פירש"י לשוק למכור והיינו מראית העין וכדאיתא בפ' במה אשה (סוף דף ס"ד) והוא מוסכם מכל הפוסקים וכמו שנתבאר בא"ח סי' ש"ה אע"פ שאיסור מקח וממכר בשבת אינו אלא מדרבנן וכמ"ש בא"ח ובח"מ ס"ס רל"ה וכן מוכח בהדיא בתוס' בכתובות פ' אע"פ (דף ס' ע"א) ד"ה ממעכן כו' דאפי' במידי דרבנן חיישי' למראית העין והכי משמע בדוכתי טובי : ז. **ונראה לפ"ז דכ"ש כו'**. לפי דעת הר"ב דכ"ש הוא נראה דצריך ליישב הא דכתבו הט"ו בס"ג מותרים בבישול והנאה והוא משנה ערוכה בפכ"ה ומוסכם מכל הפוסקים דהיינו דמותר מדינא אבל משום מראית העין לא מיירי וכ"מ בגווני דליכא למיחש למראית העין כגון לרפואה וכיוצא בו וכמ"ש מהרש"ל

ואף באכילה אינו אסור אלא [ז] (ד) מדרבנן (ג) ה ו אבל דגים וחגבים אין בהם (ה) (ט) איסור אפילו מדרבנן :

הגה ו [ח] ונהגו לעשות (י) חלב (ו) משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו רק מדרבנן אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין (ד) כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם (ד"ע) :

ד [ט] ז אסור לבשל בחלב אשה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור :

הגה (ה) ז ונראה לפי זה דכל שכן דאסור (ז) לבשל לכתחלה בחלב והנאה : (ג) **אבל דגים כו'**. בב"י כתוב ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה והוא ט"ס וצ"ל עם בשר כמוזכר בא"ח סי' קע"ג וכ"כ בד"מ שנתערב להב"י כאן בשר בחלב ובלבוש העתיק כמו שהוא בב"י ואינו נכון : (ד) **כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו גבי דם**. בד"מ [ספי' ס"ו] ות"ח כלל ס"ב כתב שרש"ל למד מדם דגים לאסור לאכול בשר עוף בחלב של שקדים אא"כ הניחו משקדים אצלו משום מראית עין ודחה דבריו שאין ראייה מדם שמצינו בו איסור כרת משא"כ בבשר עוף בחלב שהוא דרבנן ואפילו בבהמה אינו אסור אלא דרך בישול דוקא הלכך לא חשו בזה למראית עין ע"כ *ואף כי דברי רמ"א נכונים וכבר נתפשט המנהג כן מ"מ נראה שיש להניח לכתחלה שקדים גם אצל בשר עוף אלא במקום שאין לו שקדים אין לאסור בשביל זה האכילה דכל מאי דאפשר לן לתקוני מתקנינן ותו דלא גרע מחלב אשה דבסמוך שחשו למראית עין אבל באם אין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה כמו בחלב אשה בסמוך וכן משמע לשון רמ"א שכתב יש להניח כו' דמשמע בדיעבד או שא"א להניח לא מעכב האכילה בשביל זה : (ה) **ונראה לפי זה כו'**. בד"מ השאיר דברי הרשב"א אלו בחלב אשה בצ"ע דמאי שנא מחלב טמאה דמותר בבישול ודעתו כאן תמוה מאד דהא בת"ה[1] כתב הרשב"א בהדיא דבחלב טמאה מותר בבישול והנאה ולא זכר שום איסור מראית עין ונלע"ד דאין זה ק"ו דנראה דלא גזרו משום מראית עין אלא במידי דכשר לאכילה כל אחד לחוד דאז דומה לבשר טהור וחלב טהור ומ"ה בבישול עם חלב שקדים צריך להניח שם שקדים לכתחלה ובחלב אשה שג"כ מותר כל שפירש ממנה כמ"ש בסי' פ"א ע"כ אסור לבשל עם בשר משום מראית עין משא"כ באם החלב טמא או הבשר טמא אין דומה לבשר בחלב של טהורים וע"כ לא גזרו שם מפני מראית עין כנלע"ד ברור אלא שאין בידי להקל במה שהחמיר רמ"א ומ"מ פשוט בעיני דלפי זה כל שכן שיש לאסור מפני מראית עין לבשל בשר עוף בחלב שגזרו בו רבנן בהדיא איסור בשר וחלב ולחד תנא הוי באמת דאורייתא וכן משמע מדברי ד"מ דבשר עוף בחלב גרע טפי מטמאה בחלב ולא כמ"ש בלבוש דבזה מותר מפני מראית עין משום דמנכרי דודאי מצינו לפעמים שנחתך בענין שלא מינכר ותו דהרואה לא ידע לחלק בין בשר עוף לשל בהמה ובאמת פלוגתא דתנאי היא ותו דרש"ל כתב בפ' כ"ה סי' נ"ב דבבשר עוף איכא למיחש טפי שלא יטעו לומר בשר עוף בחלב שרי כר' יוסי הגלילי עכ"ל ולשון לכתחלה שזכר רמ"א כאן וכן בסמוך גבי חלב מתה לענין בישול נראה

חידושי רע"ק

(ש"ך סעיף קטן ו') **שוב בא לידי ספר באר שבע**. ועיין בספרו צידה לדרך פ' צו : (ט"ז ס"ק ד') **כמו בחלב אשה**. זה תמוה דהא בחלב אשה אף דיעבד אסור ואינו מותר רק בנפל לתוך תבשיל דאינו ניכר גם לפי ראיה זו יהיה מוכח דגם בבשר בהמה אין אוסרים אכילתו וכן מה שכ' הט"ז וכן משמע לשון הרמ"א שכ' יש להניח וכו' הא זה מיירי בבשר בהמה : (סעיף ד') **ואם נפל לתוך התבשיל**. ואם עירב במזיד בתבשיל אסור

פתחי תשובה

של חלב אינו ב"י דכל שאינו אסור רק מדרבנן לא גזרו בבישול והנאה וכאן ליכא מראית עין דמי יודע אם הוא קדירה של בשר או של חלב מ"מ יש להחמיר מדכתב רמ"א סעיף ו' לאסור לחתות וכו'. ואפשר משום דמתחלה היה חלב גמור החמירו בו קצת ע"ש : (ט) **איסור**. עבה"ט ועיין בתשובת חינוך ב"י סי' ס"א שמקייס דברי הלבוש דאסור לאכול בחלב משום דחקר אצל חכמי הרופאים דדוקא דגים המטוגנים עם חמאה מותר לאכול אבל דגים המבושלים בחלב יש בו סכנת חולי דדגים מקררים מאד וגם החלב רע ומזיק לגוף ע"ש [ועיין בתשובת ח"ס סימן ק"א שכתב דזה אינו אמת ונאמן עלינו הרמב"ם גדול הרופאים] וכ"כ הפמ"ג בשם כה"ג דדגים עם חלב יש סכנה ובחמאה ושומן הנקלט מע"ג החלב אין סכנה וע"ש דמשמע דעתו דאף עם חלב דוקא לכתחלה יש ליזהר אבל בדיעבד אין לאסור ועיין בתשובת אדני פז סימן מ"ב שכתב בשם הבחיי פרשת משפטים דיש סכנה גמורה בדג עם גבינה וה"ה עם חלב ולכן פסק דאף בדיעבד אסור אבל בדג עם חמאה כתב דשרי כיון שכל העולם עושים כן ע"ש וכ"ל דהאידנא שכל העולם מבשלים גם עם חלב שרי דכיון דדשו בה רבים כו' : (י) **חלב משקדים**. עבה"ט מ"ש אבל מהרש"ל פסק כו' ועיין בנ"צ שכתבתי דמ"מ אין לאסור להניח בשר עוף בחלב שקדים בלי שיניח שקדים אצלו אלא אם הוא בפני הרואים כמו בסעודות גדולות דאיכא מ"ע גמור אבל בביתו מותר ע"ש ומ"ש הבה"ט וט"ז כתב כו' אין

ביאור הגר"א

ולמד מבשר או חלב טמאה אף דיש לדחות דשאני התם שאחד מהם כבר אסור באכילה ואין לחוש שמא יאכלם לגזור עליהם משא"כ בחיה ועוף וכמו שגזרו בהעלאה ע"ש וכ"מ שם קי"ו א' דקאמר אב"א עוף כו' וריה"ג אמר לבשל ש"מ דלר"ע אסור מד"ס : [ז] **מדרבנן**. כמ"ש רב אשי שם כנ"ל ושם קי"ו א' אב"א כו' ובכמה מקומות : [ח] **ונהגו לעשות כו'**. עש"ך ופר"ח : [ט] **אסור לבשל כו' ואם כו'**. כמש"ל סי' ס"ו ס"י ע"ש :

באר היטב

חולק על הב"ח ע"ש : (ד) **מדרבנן**. והב"ח פסק דבשר עוף בחלב הוא מן התורה וחולק עליו הש"ך ומביא ל' הרמב"ם שהאומר בשר עוף בחלב אסור מן התורה עובר בבל תוסיף : (ה) **איסור**. ובעט"ז כתב דמ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמ"ש בא"ח סי' קע"ג וטעות הוא שלא נזכר שם אלא דגים עם בשר אסור לאכול משום סכנה אבל דגים עם חלב לא שמענו ולא ראינו וכל יום נוהגין לבשל דגים בחלב ולאכול וגם בש"ס פ' כ"ה משמע בהדיא דלית ביה משום סכנה והוא פשוט עכ"ל הש"ך : (ו) **משקדים**. כתב הש"ך ול"ד לדם דגים ס"ס ס"ו שמותר לגמרי ואפ"ה אם כנסו בכלי אסור מפני מראית עין אא"כ יש בו קשקשים שניכר שהוא דם דגים דהתם דם גופיה אסור מדאורייתא הלכך הרואה יאמר דאכיל דם בהמה שהוא אסור מן התורה אבל בשר עוף בחלב ממש הוא מדרבנן ליכא למיחש משום מראית עין ולפ"ז צ"ל דמיירי בבישול דאל"ה אפי' בשר בהמה ליכא איסורא דאורייתא אבל מהרש"ל פסק דגם בשר עוף בחלב שקדים אסור אא"כ מניח אצלו שקדים וכן נראה עיקר דהא מצינו דאפילו במידי דרבנן חיישינן למראית עין בכמה דוכתי וכמ"ש בא"ח סי' ש"ה ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק משום דמחזי כמאן דאזיל לשוק למכור והיינו מ"ע אע"פ שמקח וממכר בשבת אינו רק מדרבנן עכ"ל והט"ז כתב דודאי לכתחלה יש להניח שקדים אפי' אצל עוף אבל במקום שאין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה דכל מה דאפשר לתקוני מתקנינן : (ז) **לבשל**. והט"ז כתב

גליון מהרש"א

(שם בהג"ה) **הואיל ואינו רק מדרבנן**. עיין פ"ק דביצה מתניתין ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם לשובך כו' מ"ש בהר"ן שם : (ש"ע סעיף ד') **בחלב אשה**. וה"ה חלב זכר דאדם ש"ך ס"ק ט"ז :

יד אפרים

כלל והא איכא אסהדותא דמוהרח"ו שהקדוש רבינו האר"י ז"ל אכל משופרי דשופרי ע"ש : (שם) **אבל דגים וחגבים אין בהם איסור**. עבה"ט ועי' כה"ג דלדברי הרופאים יש סכנה גם בדגים עם חלב ובמור וקציעה סי' ע"ג כ"כ בשם רבינו בחיי ועי' בל"י שכתב ששמע מרופאים מומחים דוקא חלב ממש אבל חמאה ושומן שקולטין מהחלב אין חשש והאלי' רבא בא"ח סי' קע"ג כתב על דברי כה"ג דמ"ש לא ראיתי מקפידין בזה ועי' בכנה"ג שמהרי"ט רבו וכן איזה רבנים היו נוטלים בין דגים לגבינה ומח"ב הסכים דט"ס נפל בב"י ובמקום חלב צ"ל בשר ובמדינותינו עמא דבר שמבשלים דגים עם חלב ולא קפדי כלל ולענין בישול דגים בכלי בשר ואם תועיל ס' יבואר בסי' קי"ו : (שם בהגה"ה) **ונהגו לעשות חלב משקדים**. עבה"ט ועי' כנה"ג שצידד להתיר מה שנוהגין בקושטאל שבסעודת שמחה אחר אכילת תבשילי בשר אוכלין אורז שמתבשל בחלב שקדים גם נהגו לאכול עלי הגפן והכרוב ממולאים בבשר עם חלב שקדים ע"ש ובמח"ב כתב עוד היתר כיון שאין עושין כן אלא בסעודת שמחה כגון חתונה ומילה ומשימין אותם בקערות פארצילאן או לפחות בקערות מיוחדות ויפות שאין אוכלין בהן תבשיל וגם נותנין עם פירות ומגדנות על השולחן כמעט הוא ניכר במקומו ושעתו יותר מהנחת שקדים ועלי גפנים וכרוב יש להם טעם להתיר כיון שמכוסה המילוי ואינו ניכר בקערה לא הבשר ולא החלב רק בפיו הוא מרגיש אין כאן מראית עין : (סעיף ה' בהג"ה) **ונראה לפי זה דכ"ש**

יד אברהם

וז"א דע"כ ר"א ס"ל איסור חל על איסור ולא קיי"ל כן : (שם בהג"ה) **אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים**. כתב הש"ך דמיירי דרך בישול דאל"כ גם בבהמה אינו אסור דאורייתא. ונראה דה"ה בבשר חיה צריך להניח אצלו שקדים. כיון דמשום מראית העין נגעו בה. ובשר חיה דומה לבהמה. כדאיתא בפוסקים סי' פ"ט ס"ב לענין הא דאיתא בש"ס (דף ק"ד) דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן וכתבו דדוקא נקט עוף ולא חיה שבשרה דומה לבהמה. וכ"ה בבכורות (דף כ"ט) דבשר צבי דומה לעגלה ובפ' השוחט בשר בבשר מיחלף. ומשמע בתוס' שם (דף ק"ד סוף ע"ב) דכל עוף דנקט הש"ס שם בכולה סוגיא כגון לענין שהוא דרבנן וכן לענין העלאה ה"ה חיה. ובזה ניחא מה שדייק הש"ס שם ממה שאוסר העלאה גבי בשר עוף. ש"מ שהוא דאורייתא דאי דרבנן אכילה גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה. ולא מדייק הכי על בשר חיה וכמ"ש התוס' דאפי' נאמר שהיא מדרבנן מ"מ לא הוי רק חדא גזירה דאי לא הוו גזרו על בשר חיה לא הוה מקויימת גזירה דבהמה. דהרואה

נחלת צבי

(סימן פ"ז סעיף ג') **ונהגו כו'**. הואיל ואינו רק מדרבנן. עש"ך שהביא דמהרש"ל חלק ע"ז והסכים עמו משום דאפילו במידי דרבנן חיישינן למ"ע כדאי' בש"ס פ' במה ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק כו' ע"ש ולפע"ד איני מבין השגתם על הרמ"א כלל דודאי גם הרמ"א ז"ל מודה דאפילו בדרבנן חיישינן למ"ע כדמבואר בכמה דוכתי אך היינו דווקא במ"ע גמור שהוא בפני הרואים משא"כ הכא דמיירי שמבשל בביתו ואין חשש לאסור

ו כאוקימתא דרב אשי שם דף ק"ד : ז הרשב"א בתשובה ח"ג רנ"ז :

נקודות הכסף

(ט"ז סק"ד) ***ואף כי דברי רמ"א נכונים כו'**. זה אינו כמ"ש בש"ך ס"ק ו' :

פרי חדש

(סימן פ"ז סעיף ג') **ואף באכילה אינו אסור אלא מדרבנן**. דעת המחבר דבשר חיה ועוף אפי' דרך בישול לא אסור באכילה אלא מדרבנן ומותר בהנאה ובישול לגמרי ובספר ב"ח תמה אמאי דחו פשטא דסוגיא דר"פ כ"ה דמשמע מינה דחי' ועוף לר"ע אסור לבשל מד"ס ודוחק לומ' דהאי לבשל לאכול הוא לישנא דקרא נקט וכמ"ש המ"מ דהא קרא בין אכילה בין בישול קאמר ע"כ וליתא דהא כתיב ג' פעמים בתורה לא תבשל אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה נמצא דאפקיה לאכילה לחודיה בלשון בישול וא"כ אין כאן דוחק אי מתניתין נמשך אחר לישניה דקרא ופירכא נקיט ואזל גם מה שנדחק לפרש דברי הרמב"ם ע"פ דעתו הוא דחוק הרבה ואינו מכוון וגם בפירוש המשנה להרב מבואר שלא כדבריו ע"ש. עוד תקע עצמו על מ"ש התוספות אהא דתנן בשר בהמה טהורה כו' ה"ה לבשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא ר"ע הוא דאמר חיה ועוף אינם מן התורה ע"כ משמע דהלכה כרבנן דאין הלכה כר"ע מחביריו ולדידי מהא לא איריא משום דסוגיין דש"ס אזלא דלא כרבנן דהא בר"פ כ"ה דחיק רב אשי ומוקי מתניתין דהתם כר"ע אלמא הלכתא כוותיה דחיה ועוף אינן מן התורה ואמתניתין דהמעלה את העוף כו' אמרינן ש"מ בשר עוף בחלב דאורייתא אלמא דחיקא ליה ש"ס דליהוי סתמא דמתני' כמ"ד בשר עוף בחלב דאוריי' ואעפ"י שבתוספות בר"פ כ"ה ד"ה עוף וכו' כתבו דקי"ל בשר עוף בחלב דאורייתא היא סברת יחיד וכל הפוסקים חלוקים בזה והרמב"ם כתב בפרק ב' מהלכות ממרים שהאומר בשר עוף בחלב אסו' מן התורה עובר בבל תוסיף והתוספות עצמם בפרק אלו טריפות דף נ"ח כתבו בשם בה"ג דבשר עוף בחלב דרבנן :

מטה יהונתן

(שם סעיף ד' בהגה"ה) **ונראה לפ"ז דכ"ש דאסור לבשל לכתחלה כו'**. עיין באחרונים מה שרוצים לתרץ קושי' הד"מ שהניח דברי הרשב"א בצ"ע וי"ל דבשלמא בשר טמאה בחלב טהור וכו' איכא למימר כיון דעכ"פ אסור משום טומאה מלתא דל"ש הוא שיבא א' לבשל ובמלתא דלא שכיח לא גזרו בי' רבנן משא"כ חלב אשה דמה"ט ליכא שום איסור כלל ואיכא למיחש כו' ודוק :

1. בית ג' שער ד'.
2. לבוש סעי' ג'.